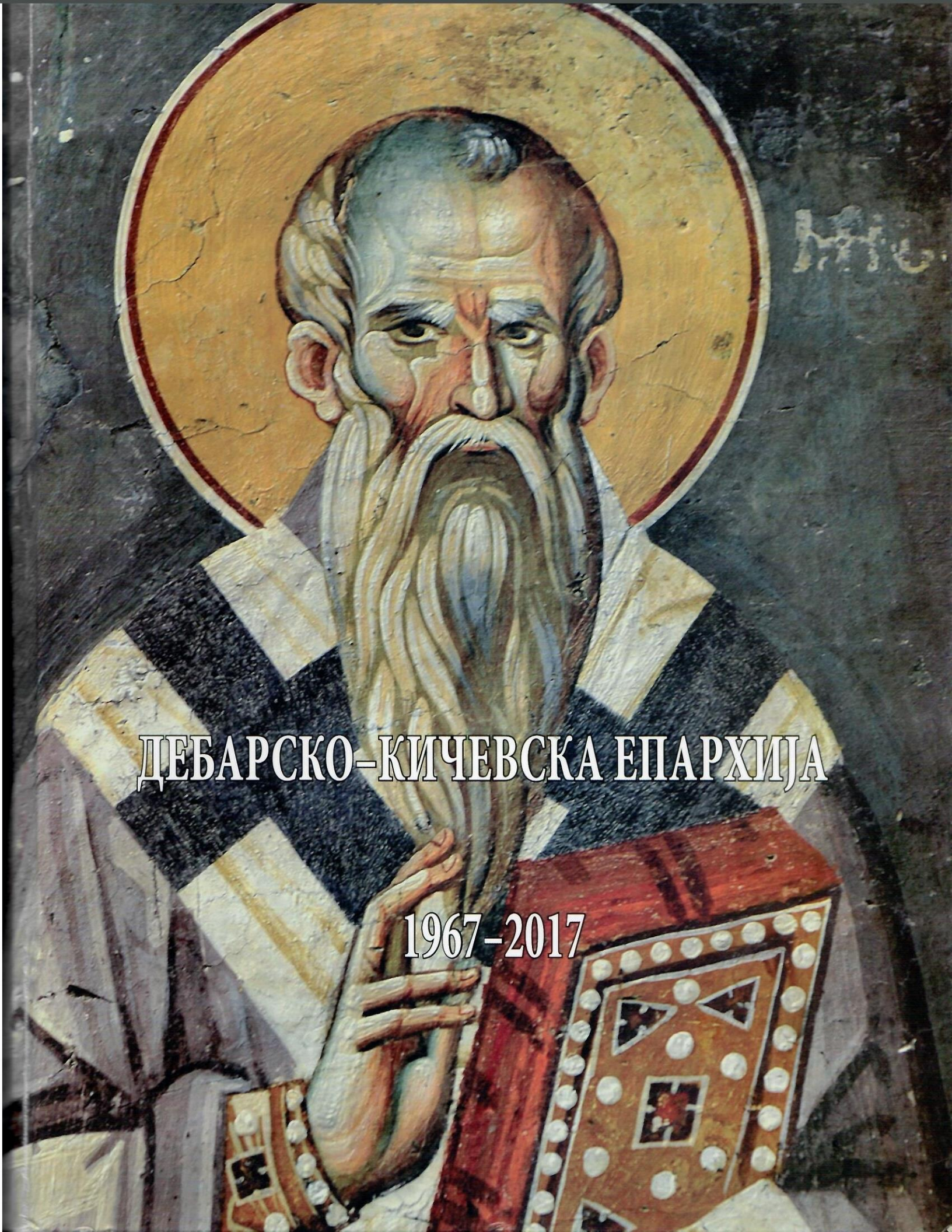

ДЕБАРСКО-КИЧЕВСКА ЕПАРХИЈА

1967-2017

ДЕБАРСКО-КИЧЕВСКА ЕПАРХИЈА

1967-2017

2017

ТИМОТЕЈ (СЛАВЕ ЈОВАНОВСКИ) ЕПИСКОП АВСТРАЛИСКИ, МИТРОПОЛИТ ДЕБАРСКО-КИЧЕВСКИ И АДМИНИСТРАТОР АВСТРАЛИСКО-СИДНЕЈСКИ

Славе Јовановски е роден на 20 октомври 1951 година во Младо Нагоричане, Кумановско. Во родното село го завршил основното образование, а потоа се запишал во Македонската православна богословија „Свети Климент Охридски“ во Скопје. Неговиот престој во Богословијата соодветствува на времето кога истата од манастирот „Горни Свети Илија“ во село Бањане, Скопско, се префрла во објектот во село Драчево, Скопско, каде се наоѓа и денес. Богословското образование го продолжува на Богословскиот факултет во Белград и истиот го завршува во 1976 година, а Вториот циклус последипломски студии ги завршува на Папскиот ориентален институт во Рим, Италија во периодот 1977-1979 година, бранејќи ја тезата: „Култот на света Богородица во Охрид“. На истиот Институт го започнал и Третиот циклус последипломски студии, но на барање на Светиот архиерејски синод на Македонската православна црква (1980 година) се враќа во Македонија и е ангажиран како предавач по предметите Литургика и Патрологија при новоформираниот Богословски факултет во Скопје. Во истиот период поставен е и за в.д. Ректор на Македонската православна богословија „Свети Климент Охридски“ во село Драчево, Скопско, должност што ќе ја врши до 1 март 1984 година.

По изборот на митрополитот Ангелариј за архиепископ, Дебарско-кичевската епархија останала упразнета.

На 7 септември 1981 година Светиот архиерејски синод на Македонската православна црква на својата седница донесува Одлука м-р Славе Јовановски, в.д. ректор на Македонската православна богословија и професор на Православниот богословски факултет монашкиот чин да го прими во манастирот „Свети Јован Бигорски“, Дебар и да биде избран за митрополит на Австралиската

македонска православна епархија. Монашкиот завет м-р Славе Јовановски го дал на 10 септември 1981 година пред архиепископот Ангелариј, при што го добил името Тимотеј, а утредента, на 11 септември, во истиот манастир е ракоположен во јероѓаконски чин, а на 13 септември во манастирот „Света Богородица Пречиста“, Кичево го добива и јеромонашкиот чин. Набрзо по ова во метохот „Свети Наум Охридски“ во Битола го добива и архимандритскиот чин. На 20 септември 1981 година, во црква „Свети Димитриј“ во Скопје, митрополитот Тимотеј е хиротонисан за митрополит Австралиски, но и за администратор на Дебарско-кичевската епархија. Својата прва богослужба како архиереј на Дебарско-кичевската епархија ја служи на 21 септември 1981 во црквата „Свето Благовештение“, при манастирот „Света Богородица Пречиста“ во Кичево.

Митрополитот Тимотеј на 19 јануари 1989 година (Богојавление), по неколку децениски прекин, ја обновил традицијата за осветување на водите на Охридското езеро и фрлање на крстот во нив, а подоцна и на водите на реката Дрим во Струга.

Митрополитот Тимотеј раководел со две епархии до 1995 година кога Австралиската епархија ја отстапил, а останал на чело само на Дебарско-кичевската епархија, но не како нејзин администратор туку како Дебарско-кичевски митрополит.

Светиот архиерејски синод на Македонската православна црква на 23 февруари 2016 година донел одлука од Австралиско-новозеландската епархија да се формираат две нови епархии, од кои едната се именува Австралиско-сиднејска, а за нејзин администратор го поставил Неговото Високопреосвештенство митрополитот Дебарско-кичевски г. Тимотеј.

На 6 ноември 2016 година во Дебарско-кичевската епархија прославен е јубилејот: 35 години архиерејско служење во МПЦ-ОА на митрополитот Тимотеј.

Свои на своето

Со доаѓањето на митрополитот Тимотеј на чело на Дебарско-кичевската епархија започнува период на долготраен континуиран раст и развој на црковниот живот во оваа епархија. Во 1983 година бил осветен новоизградениот објект на Епархискиот управен одбор на Дебарско-кичевската епархија кој се наоѓа во непосредна близина на црквата „Света Богородица“, Каменско, Охрид, а на 22 април 1990 година осветен е и Митрополитски Двор крај црквата „Свети Климент Охридски и свети Пантелејмон“ на Плаошник. Оваа куќа, Општината ја отстапила на користење на Дебарско-кичевската епархија уште во времето на митрополитот Методиј и за неа ѝ било плаќано кирија, а во времето на митрополитот Ангелариј, поточно неколку месеци пред да биде избран за архиепископ, истата и била доделена на Епархијата на трајно користење. Во времето на митрополитот Тимотеј оваа куќа во целост е реновирана, но и проширена, и денес во неа се наоѓа и капела посветена на Покров на Пресвета Богородица.

Митрополитот Тимотеј во 1981 и 1982 година водел разговори со Драги Тозија, директор на Републичкиот завод за заштита на христијанските споменици, како и со Петар Василевски, директор на Електродистрибуција, а главна тема бил статусот на конаците на манастирот „Свети Наум“. Конечното разрешување на прашањето кое постојано го поставуваа и митрополитите Методиј и Ангелариј, а по нив и митрополитот Тимотеј, за враќање на црковниот имот на Епархијата, конечно е разрешено на 24 јануари 1991 година кога Република Македонија со Решение на Извршен совет на Република Македонија (Бр. 23-212/1) ќе и врати на Македонската православна црква 19 цркви и манастири. Со ова Решение на Дебарско-кичевската епархија и се вратени црквите: „Свети Климент“ (29 март 1991 г.), „Света Софија“ (25 април 1991 г.), „Света Богородица Болничка“, „Свети Никола Болнички“, „Мали

свети Врачи“, „Свети Константин и Елена“, манастирот „Свети Наум Охридски“ (3 април), манастирот „Света Богородица Заумска“ и манастирот „Свети Јован Бигорски“ (22 октомври 1991 г.). Иако државата ги вратила овие цркви, сепак не било донесено решение и за враќање на црковните имоти со што развојот и одржувањето на црквите останало зависно од Државните органи, наместо да ѝ се даде можност на Црквата да располага со црковниот имот, кој впрочем во најголем дел е дар од верниците токму за одржување на самите цркви и манастири на кои им припаѓа тој имот. Денационализацијата на црковниот имот започнува во 2007 година и до 2017 година вратен е над 90% од национализираниот имот на Дебарско-кичевската епархија. Од 1967 до 1991 година Дебарско-кичевската епархија иако со лимитирани ресурси сепак напредувала, но по 1991 година напредокот тргнал со големи чекори, за во 2007 година, во епархијата да има 428 цркви, од кои 140 биле изградени по 1967 година; 31 манастир, од кои 4 изградени по 1967 година. Во 1967 година од овие манастири само во два манастири имало монаси и монашки живот, односно 3 монахињи. Тоа е манастирот „Света Богородица Пречиста“, Кичево, каде имало 2 монахињи, и „Си Свети“, село Лешани, Дебарца, една монахиња. Во 1981 година, кога на чело на епархијата доаѓа митрополитот Тимотеј, само во манастирот „Света Богородица Пречиста“ имало една монахиња, игуменија Салафаила. Во 2007 година монашки живот се живеел во 7 манастири. Од овие 7, 4 се машки, а 3 женски манастири, со десет пати поголем број на монаси. Во периодот од 1967 до 2017 година од Дебарско-кичевската епархија повеќе од 50 богослови ја завршиле Македонската православна богословија, од кои голем дел го завршиле Православниот богословски факултет во Скопје, како и еден последипломски студии на Духовната академија во Русија, и еден во Даблин, Ирска, двајца во Солун, Грција и еден во Рим, Италија. Во овој период основана била и епархиска издавачка куќа „Канео“ која има публикувано над 100 наслови, а од 1990 година редовно излегува и годишен алманах на епархијата „Светиклиментово слово“. Започната е обнова и на манастирот „Свети Архангел Гаврил“ кај Маврови Анови, запален од балистите во 1942 година и манастирот „Свети

Стефан“ во Охрид, како и изградба на конак и ставање во функција на манастирот „Света Богородица Заумска“, Охрид.

Во 2017 година Дебарско-кичевската епархија слави 50 годишен јубилеј од нејзиното основање во рамки на Македонската православна црква - Охридска архиепископија, прво како Величка епархија (1967 г.), а потоа преименувана во Дебарско-кичевска (1968 г.). Денес оваа епархија има 5 архиерејски намесништва: Охридско, Струшко, Дебарско, Кичевско и Бродско (Македонски Брод) и околу 500 цркви и манастири, од кои во изминатите 50 години се осветени околу 200. Вкупниот број на свештенослужители изнесува 43, од кои 9 пензионери, 34 активни свештенослужители: 5 протојереј-ставрофори, 3 протојереи, 1 протоѓакон, 2 ѓакони и 26 свештеници.

Дебарско-кичевската епархија опфаќа 4 града и 262 села, од кои 179 христијански, 20 со мешовито население и 62 муслимански. Вкупниот број на население од овие места е 228.060 жители, од кои 110.229 Македонци, 82.855 Албанци, 24.095 Турци и други.

По стапките на свети Климент Охридски

Митрополитот Тимотеј посебно внимание посветил на надградба на образованието на свештенството во Епархијата и воопшто на неговата паства. Како неодминлив пример кој го потврдува ова е податокот што денес една третина од наставно научниот кадар при Православниот богословски факултет „Свети Климент Охридски“ во Скопје доаѓа токму од оваа епархија.

Уште во 1985 година во Дебарско-кичевската епархија започнало организирање на семинари за свештенството кои се одржувале во поголемите манастирски капацитети на Епархијата: „Света Богородица Пречиста“, Кичево, „Свети Наум Ох-

▲ Тимотеј, митрополит Дебарско-кичевски

ридски“, Охрид, а при некои од црквите, како на пример: Свети Георгиј во Струга и Свети Георгиј и Света Богородица Каменско во Охрид, се врши организирана катихетска поука на населението. Во октомври 2000 година во организација на Дебарско-кичевската епархија и на Филозофскиот факултет при Универзитетот „Свети Кирил и Методиј“ од Скопје бил организиран научен симпозиум под наслов „Културата и уметноста на Охрид и Христијанството“. Симпозиумот се одржал во црквата „Света Софија“. На отворањето на Симпозиумот збор имале: академик Цветан Грозданов, претседател на организациониот одбор, претседателот на Р. Македонија, Борис Трајковски, претседателот на Македонската академија на науките и уметностите, Ѓорѓи Ефремов, ректорот на Универзитетот „Свети Кирил и Методиј“ од Скопје, Александар Анчевски, митрополитот Тимотеј и деканот на Филозофскиот факултет во Скопје, Трајан Гоцевски.

▲ Архиепископ Ангелариј и јеромонах Тимотеј, 13.IX 1981 год.

1 септември 1999 година ќе остане запаметен во охридската и македонската историја како ден кога по првиот училиштен звон, во училиштата низ Македонија се произнесе возгласот: „Благословен е нашиот Бог...“. Вака започнала училишната година во сите пет архиерејски намесништва на Дебарско-кичевската епархија: Охридско, Струшко, Кичевско, Бродско (Македонски Брод) и Дебарско. Две години подоцна, на 25 ноември, во просториите на хотелот „Изгрев“, крај манастирот „Света Богородица“, село Калишта, Струшко бил извршен Призив на Светиот Дух, за почеток на новата учебна година на Македонска-

та православна богословија „Свети Климент Охридски“. Богословијата била префрлена во село Калишта поради довршување на изградбата на комплексот згради на Богословијата во село Драчево, Скопско.

По повод јубилејот 1100 години од изградба на манастирот Свети Наум, Универзитетот „Свети Кирил и Методиј“ од Скопје и Македонската православна црква организирале симпозиум кој се одржал на 19 и 20 октомври 2005 година во манастирот „Свети Наум Охридски“, а по повод 1100 години од упокојувањето на свети Наум Охридски, во октомври 2010 година, во црквата „Света Софија“ во Охрид, била одржана изложба на икони „Свети Наум Охридски во иконописот на Дебарско-кичевската епархија од XVIII и XIX век“. По овој повод Дебарско-кичевската епархија организирала и научен симпозиум во просториите на Универзитетскиот конгресен центар во Охрид, а учество на симпозиумот зеле академици и научни работници од Македонија, Србија, Бугарија и Русија, а била промовирана и книгата: „Живописот на Дичо Зограф и Аврам Дичо“ од авторот д-р Сашо Цветковски (3

октомври). Зборникот од трудовите претставени на овој Симпозиум бил промовиран на 4 септември 2011 година во соборниот храм „Света Софија“, во Охрид.

На 17 октомври 2013 година, во просториите на Митрополитскиот административен центар бил одржан Меѓународен научен симпозиум на тема: „140 години од упокојувањето на Дичо Зограф“. На симпозиумот учествувале истакнати научни работници од Македонија, Србија и Бугарија, а во 2015 година, во просториите на Универзитетскиот конгресен центар во Охрид, било промовирано капиталното дело „Православна

енциклопедија“. На промоцијата присуствувале и директорот на „Православна енциклопедија“, г-дин Сергеј Кравец, како и специјалниот претставник за меѓународна културна соработка на претседателот на Руската федерација, г-дин Михаил Швидкој. Оваа 2015 година била промовирана и книгата: „Свети Константин Кавасила Архиепископ Охридски“ во издание на епархиската издавачка куќа Канео.

Посебното внимание што митрополитот Тимотеј го посветува на образованието на клирот и мирјаните од неговата епархија се гледа и во неговата лична ангажираност и соработка со повеќе реномирани институции како што се Македонската академија на науките и уметностите, Српската академија на науки и уметности, Бугарската академија на науки, Конзорциумот Григоријанум, како и преку воспоставување на лични врски со реномирани светски научници како што се: архиепископот Евгениј Верејски, ректорот на Духовната академија во Москва, архиепископот Амвросиј Петерховски, ректорот на Санкт-Петербуршката академија, академик проф. д-р Воислав Ѓуриќ, академик проф. д-р Цветан Грозданов, професорот Томаш Шпидлик од Рим, Марко Рупник од Рим, професорот Владимир Ципин од Москва, професорот Александар Задорнов од Москва, професорот Роберт Атвел од Кембриџ, професорот Давид Маклокин од Бирмингем, професорот Мареш Весели од Рим, професорот Иван Денев од Софија, протоѓаконот Андреј Кураев, професорот Алексеј Петковскиј и други. Митрополитот Тимотеј одлична соработка имал и со ректорот на Ориенталниот институт отец Пеланд по чија покана претставници на Македонската православна црква земале учество на Конгресот што го организирал овој Институт (8-15 октомври 1985 г.) по повод 1100 годишниот јубилеј од смртта на свети Методиј Солунски. За време на престојот остварени биле и средби со папата Јован Павле II, со отец Дипре од Секретаријатот за единство на христијаните, отец Мелада од Понтификалната мариолошка национална академија, а посетени се и Хрватскиот колеџ „Свети Јероним“ и Англиканскиот колеџ, обата исто така во Рим.

Духовната сила на Дебарско-кичевската епархија

Покрај образовната надградба, Дебарско-кичевската епархија организира и повеќе поклонички патувања за клирот и мирјаните во Светата земја, Бугарија, Русија, Словенија, Италија, Албанија, Грција, Романија.

Духовниот развој на една Помесна црква, односно епархија, најјасно се гледа од развојот на монаштвото во таа епархија. Дебарско-кичевската епархија има 7 активни манастири од кои 4 машки и 3 женски. Машки манастири се: „Свети Наум Охридски“, „Свети Јован Бигорски“, „Свети“ село Лешани, Дебарца и „Света Богородица“, село Манастирец, Македонски Брод; женски манастири се: „Света Богородица Пречиста“, Кичево, „Свети Георгиј“, село Кнежино, Кичевско и „Свети Георгиј“, село Рајчица, Дебарско. Вкупниот број на монаси и монахињи е околу 40. Од монасите со свештенослужителски чин има: двајца архимандрити, 6 јеромонаси и 3 јероѓакони. Најголемо братство има Бигорскиот манастир „Свети Јован Крстител“ – 23 монаси, а најголемо сестринство живее во манастирот „Свети Великомаченик Георгиј“ во Рајчица, 8 монахињи и 7 искушенички.

- Машки манастири

„Свети Наум Охридски“, Охрид. Од манастирите во Дебарско-кичевската епархија најпочитуван и со најголем култ е манастирот „Свети Наум Охридски“, на бреговите од Охридското Езеро, каде почива свети Наум, основоположникот на монаштвото на овие простори. Децении овој манастир бил во раце на разни државни институции и истиот бил унижуван до таа мерка што во него се палеле огнови за скара и се организирале световни веселби. Ова се променило дури во 1991 година кога Државата го вратила Манастирот во владение на Дебарско-кичевската епархија, а митрополитот Тимотеј му ги предал клучевите од манастирската црква (5 април 1991 г.) на новопоставениот домаќин (старешина) на манастирот јеромонахот Нектариј. На овој чин на примопредавање и обнова на монаштвото во Светинаумовиот манастир присуствувале многу

верници, а кога јеромонахот Нектариј ги примил клучевите, сите присутни, како еден, почнале да ја пеат песната: „Народе македонски“. На 19 јули 1991 година, на празникот на светителот било извршено преосветување на манастирот и манастирската црква. Три години подоцна во овој манастир, митрополитот Тимотеј го замонашил богословот Ивица Серафимовски, во монаштво Иларион (денес митрополит Брегалнички), духовно чедо на игуменот на манастирот, архимандритот Нектариј, а утредента, на 9 октомври, монахот Иларион го примил и јероѓаконскиот чин. Со заживувањето на монаштвото во манастирот веднаш започнала и ревитализација и обнова на северозападниот конак, а како последица од ова, на 18 јули 1998 година било извршено и негово осветување и пуштање во употреба. Во 2001 година Неговото Блаженство архиепископот Стефан го одбележал 15 годишниот јубилеј од неговото замонашување. Тој е замонашен во овој манастир на 2 јули 1986 година од страна на митрополитот Тимотеј. На светата Литургија служена во спомен на свети Наум, патронот на манастирот каде започнал неговиот монашки подвиг, Негово Блаженство, ќе рече: „Најсуштественото што можеме да го научиме од светиите – е да бидеме силни во верата, постојани во молитвата и трпеливи во животот“. Во 2003 година бил срушен дотраениот северозападен дел од руинираниот конак на манастирот „Свети Наум, а на 2 ноември 2003 година бил поставен и осветен камен-темелник за изградба на нов конак. Благодарение на ревноста и залагањата, но пред се на љубовта кон манастирот на игуменот Нектариј, на 1 август 2004 година, за неполни 8 месеци од поставувањето на темелите, било извршено осветување на новоизградениот северозападен конак. Осветувањето го извршиле архиепископот Стефан и митрополитите Тимотеј и Агатангел. Во оваа пригода митрополитот Тимотеј, ќе рече: „Со осветувањето и предавањето во употреба на овој прекрасен манастирски конак, како народ и црква, отвораме уште една значајна страница во современата црковна и национална историја, а секако, и за градот Охрид. Тоа е доказ дека манастирот „Свети Наум“ со својот непокор и опстој, и покрај сите посегаша врз него, а со тоа и врз нашиот народ и Црква, во иднина ќе биде уште поголема гранитна карпа. Сигурни сме

дека ова наше дело, што му го подаривме на свети Наум, како незгаснато светилиште, ќе привлекува голем број верници и многу народи од разни култури и вери, желни, како и до сега, да ја запознаат и да ја доживеат автентичноста на ова од Бога одбрано и создадено место“. Беседа по овој повод искажал и Негово Блаженство, од која би издвоиле: „Наоѓајќи се денес овде, покрај свети Наум, духовниот родител на свети Прохор, можеме да речеме дека ним, на двајцата подвижници и светители, Господ им даде ретка должност: да го чуваат стадото македонско и да бдеат над границите на нашава земја – едниот на јужната, а другиот на северната граница [...] Овде, во „Свети Наум“, веќе цели единаесет столетија нашиот народ доаѓа на духовно хранило и поило, доаѓа за да се облагороди преку Евангелието и молитвата и да се зацврсти во верата преку чудотворната сила на светителот. Овде единаесет векови се пишува божественото писмо врз душите и срцата на сите коишто со вера го пречекориле манастирскиот праг. Така е овде, во „Свети Наум,„ зашто без прекин трае и молитвата и службата, и подвигот и жртвата на светителот“. Проектант на конакот е Тодор Паскали. Веќе во месец септември, истата година, бил поставен и осветен камен-темелник за изградба на камбанарија која била осветена на 3 јули 2005 година (летен свети Наум). Осветени биле и двете камбани, едната од 150 килограми, подарок од семејството Накиќ, од Скопје, а втората од 350 килограми купена со средства на манастирот. Осветувањето на камбанаријата и камбаните соодветствувало со единаесетвековниот јубилеј од изградбата на манастирот „Свети Архангели“ од страна на свети Наум, а на богослуженија покрај надлежниот митрополит Тимотеј, игуменот на манастирот архимандрит Нектариј и клирици на Македонската православна црква сослужувал и протојереј-ставрофор Тоди Јован од Подградец, Албанија, клирик на Албанската православна црква. На самата Литургија пееле два хора: до Иже херувими пеел хорот на Бугарската православна црква од Софија под водство на протојереј Станој Нинов, а потоа хорот „Свети Климент Охридски“ од Охрид. Во ѓаконски чин бил ракоположен Тане Величковски, а на богослужението присуствувале и двајца поклоници од Алјаска, професор и студент на Духовната академија на Американската

Осветување на камен-темелник на епархиската зграда до црквата „Св. Богородица Каменско“ во 1983 год. ▲

православна црква. Но, свечениот чин на осветување и поставување на новите камбани всушност минал во напната атмосфера, бидејќи директорот на Националниот конзерваториски центар Јован Ристов и Министерството за култура на Република Македонија вршеле притисок и одбивале да ги издадат соодветните документи потребни за поставувањето на новите камбани, како и општо за обнова на манастирот и негово заживување како монашки дом.

Во 2010 година биле одбележани 20 години како архимандритот Нектариј се грижи за манастирот „Свети Наум Охридски“. Во овој период покрај целосната обнова и реновирање на манастирот, изградени се и следниве сакрални објекти кои се под негова заштита: црквата „Свети Атанасиј“ (осветена 2003 година) во село Љубаништа, Охридско. Оваа црква првично била изградена во 1929 година за наемните работници – колибари. Кога се градел патот за воената караула голема грамада камења паднала врз црквата и ја оштетила нејзината апсида. Токму од тој камен бил изграден новиот конак при црквата. Изградбата

на конакот започнала во месец март 2003 година и завршила на 12 декември 2003 година. Конакот бил осветен на 30 декември, а црквата на 31 декември; Параклисот посветен на свети Кирил и Методиј (2013 година) се наоѓа во камбанаријата на манастирот. Истиот е изграден во 2005 година, но неговото осветување во 2013 се должи на тоа што се чекало во целост да заврши неговото внатрешно уредување. Овој параклис има историско значење за сите словенски христијани, бидејќи во него за прв пат се сретнуваат циклус на сцени од животот на светите браќа Кирил и Методиј конструирани според нивните житија. Имено, на западната страна е насликано „Успението на свети Кирил“, од едната страна, и „Успението на свети Методиј“, од другата страна, а под нив се насликани ктиторите на храмот: митрополитот Тимотеј и архимандритот Нектариј. Во останатиот дел од храмот ги гледаме: „Ракополагањето на свети Климент за епископ“, „Средбата на свети Климент и свети Наум на Плаошник“ и „Калемењето на дрвцата од страна на свети Климент“, а за прв пат се сретнуваат насликани и чудата

на свети Наум: „Чудото со волкот од 1898 година и Појавата на крст на небото на празникот Богојавление во 1936 година“. Во фрескописот е вметнат и еден современ настан, а тоа е: „Пренесувањето на моштите на свети Климент на Плаошник“. Фрескописот е дело на Василка и Антоние Чуркоски од Струга.

Покрај овој параклис, манастирот има и уште еден параклис, но посветен на „Света Петка Римјанка“; црквата „Света Петка“ и во изградба црквата „Света Богородица“, обете во рамки на манастирскиот комплекс, а манастирот е заслужен и за изградбата на црквата „Свети Никола“ во село Љубаништа.

2014 година, во поновата национална и црковна историја, ќе биде бележана и посочувана како година кога во Македонија христијански власти преземале дејствија против Црквата Христова, слични на оние од времето на Југославија кога на Црквата и бил одземен сиот имот, како во времето на иноверните Турци кога се рушеа цркви и врз нив се градеа џамии. Имено, Владата на Република Македонија, правдајќи се со изговорот:

за заеднички народен и национален интерес, донела заклучок за експропријација на 18 хектари земјиште во сопственост на манастирот „Свети Наум Охридски“, а со намера истото да се даде на странскиот инвеститор, лицето Субрата Рој. Оваа одлука за експропријација и надоместот што бил утврден во висина од едно евро од квадрат, била обжалена од страна на надлежниот Дебарско-кичевски митрополит Тимотеј, пред Управниот суд на Република Македонија. Но, овој суд на 18 ноември ја отфрлил тужбата на Дебарско-кичевската епархија. Во интервју во емисијата „Во Центар“ на новинарот Васко Ефтов (11 февруари 2014 г.), митрополитот Тимотеј, ќе рече: „Господ е посилен од сите овоземни кнезови. И свети Наум, јас верувам дека свети Наум ќе го одбрани тоа што треба да се одбрани, а не Тимотеј или било кој друг“. На 26 февруари 2014 година индиските власти издаде потерница за индискиот бизнисмен Субрата Рој за затајување на данок.

„Свети Јован Крстител“ (Бигорски манастир), Реканско, Дебар. Машкиот манастир „Свети Јован Бигорски“, на чело со својот игумен архимандрит-

▲ Средба со митрополит Тамбовски Теодосиј од Руската црква во ман. „Св. Наум Охридски“ – 2013 год.

тот Партениј, претставува вистински расадник на монаси во Дебарско-кичевската епархија, но и во рамки на Македонската православна црква – Охридска архиепископија и станува централно собиралиште на младите христијани во државата и пошироко.

Игуменот, архимандрит Партениј и самиот е чедо на овој манастир. Тој својот монашки завет го дал токму тука, во манастирот Свети Јован Бигорски, во 1995 година пред митрополитот Тимотеј, кој во таа прилика, ќе рече: „Длабоко сум изградуван, заедно со целата Црква, од дејствието што денес се случи во овој свет манастир кај што и јас пред 15 години го положив монашкиот завет [...] твојата желба да ѝ служиш на Црквата како монах, во безбрачност, се цени како достоинство [...] ти докажуваш дека си го избрал благиот пат во животот – да работиш и целосно да се подвижува за духовното добро на народот и Црквата [...] брате Партение, од денеска ти постануваш пратеник на Небескиот Владика, на Господа Исуса Христа, и ќе одиш во современиот Вавилон да ги сееш спасителните евангелски принципи

во животот на расколебана вера на христијанското општество“. Истовремено монахот Партениј е поставен за старешина на манастирот. Во 1998 година било извршено преосветување на манастирската црква при манастирот „Свети Јован Бигорски“. Преосветувањето на црквата го извршил митрополитот Тимотеј во сослужение на митрополитите: Брегалнички Стефан и Струмички Наум, и викарните епископи: Велички Агатангел и Дремвицки Јован, игуменот на манастирот Партениј (Фидановски) и свештенство од скоро сите епархии на Македонската православна црква. На светата литургија и на преосветувањето пееле хоровите при црквите „Света Петка“ од Скопје и „Свети Никола“ од Штип. Во беседата што во оваа прилика ја искажал митрополитот Стефан тој манастирот го нарекол: „Чувар на македонското православие“. Овој манастир скоро пет децении бил празен, без домаќин, без монаси. Манастирот од страна на државата бил третиран единствено како споменик на културата, а не и како место за духовен подвиг. Свештенството се до враќањето на манастирот на Македонската

Канонизација на светите Пречистански преподобнимаченици во 2012 година ▲

православна црква морало да ѝ плаќа на државата за да богослужи во црквата, а доколку сакале и да преноќат тоа морале да го сторат надвор од манастирот во автомобил пред неговите порти. Манастирот ѝ бил вратен на Дебарско-кичевската епархија во 1991 година и до 1998 година во него веќе имало активен монашки живот со четворица монаси и повеќе искушеници.

На 28 мај 2006 година било извршено осветување на обновениот конак - Горни Палат. Со Светата архиерејска литургија, служена пред чинот на осветувањето, чиноначалствувал Неговото Блаженство архиепископот Охридски и Македонски г.г. Стефан, во сослужение на митрополитот Дебарско-кичевски Тимотеј, митрополитот Преспанско-пелагониски Петар, митрополитот Брегалнички Агатангел, епископот Хераклејски Климент, архимандритите Нектариј и Партениј и повеќе служители од епархиите на присутните епископи. На Литургијата присуствувал и епископ Генадиј од Бугарската православна црква. Во своето слово, Неговото Блаженство ќе рече: „Велам, нè исполнува тага, но и гордост! Најпрво,

гордост заради духовноста што извира од овој бигор со срце, топлина и љубов што Бог Создателот ни ја дарувал во Бигорски, овде над Радика, меѓу Бистра и Кораб, наспроти Крчин, но, гордост и заради мајсторијата мијачка што е видлива на сè што е овде направено. Овој манастир како да ја собрал сета тајна македонска, од Самоила и по него, па сè до денес; овој манастир како и да го гледаме, наликува на македонски ковчег на заветот зашто овде како да е испишана и како да се чува сета наша историја, сите наши страдања, како и, иако ретка, сета наша радост и слава“. По самиот чин на осветување на конакот, митрополитот Тимотеј, во знак на благодарност за помошта за обнова на конакот доделил пофалница на Ана Ефремова, директор на Фондацијата ЕКП Развој на општините и културата, 13 благодарници на лица кои помогнале за обновата на конакот и Грамота за голем добротвор на Трифун Костовски, кому Неговото Блаженство Архиепископот г.г. Стефан му врачил и Светиклиментов орден од II ред. Обновениот Горни Палат имал 5 ката со околу 400м2, со анекс на 4 и 5 кат со 200м2.

▲ Средба со архиепископот Анастасиј од Албанската православна црква, Тирана – 2004 год.

Во 2008 година, митрополитите Тимотеј и Агатангел извршиле осветување на камен-темелник на црквата „Свети Серафим Саровски“, а на 11 септември 2009 година, биле осветени нови манастирски камбани, 13 на број. Камбаните се изработени во компанијата „Вера Анисимов“ од Воронеж, Русија, а донатори на истите се Андреј Куку и д-р Жан Митрев.

По радоста за почеток на изградбата на конак од источната страна на црквата и 20 дена по радоста за осветувањето и ставањето во употреба на новите камбани, манастирот „Свети Јован Крстител“ (Бигорски) ќе доживее голема несреќа. 31 септември 2009 година ќе остане запишан во анализите на Дебарско-кичевската епархија и на Македонската православна црква како ден кога за малку огнена стихија ќе го уништеше манастирот, еден од духовните извори на Македонија. Имено, ноќта во 04:30 бил забележан пожар на покривот на Горни палат, а за многу кратко време огнената стихија станала толку голема што противпожарните екипи од Гостивар и Дебар не можеле да се справат со неа, па сите сили биле насочени кон спречување пламенот да ја зафати и манастирската црква во што и се успеало. Пламенот во целост ги уништил: обновениот Горни палат, трпезаријата, библиотеката, црковниот музеј и маѓерницата. Благодарение на навремениот аларм, монасите, искушениците и гостите навреме се засолнале, па во пожарот нема човечки жртви. Конакот ќе се обнови, ќе биде и поголем и поубав, но овој пожар нанел непроценлива штета на духовното наследство што се чувало во манастирот. Имено во 2002 година бил уреден црковен музеј на просторот каде претходно се наоѓала женската трпезарија. Во музејот, во време на пожарот, имало околу 150 икони и други црковни предмети од XVII, XVIII и XIX век, кои се спасени од пожарот, како и фрескопис насликан од зографите Михаил и Даниил од Самарина, учителите на зографот Дичо, кој, за жал, како и самата библиотека која располагала со голем фонт на богослужбени и други ретки вредни книги, бил проголта од огнената стихија.

Веднаш по пожарот се започнало со обнова на манастирот при што на дело се покажала и сплотеноста на Бигорското братство и љубовта на населението кон манастирот. Во неговата обнова помагале и христијани и муслимани.

Во 2012 година, митрополитот Дебарско-кичевски Тимотеј во сослужение со епископот Велички Јосиф извршил осветување на нов крст на куполата на манастирскиот скит „Свети Серафим Саровски“ чиј донатор бил Роберт Хот. На 12 мај 2013 година Митрополитот Тимотеј и Епископот Јосиф Велички извршиле осветување на нова камбана, а на чинот на осветување присуствувал и митрополитот Теодосиј Тамбовски и Расказовски, а во 2014 година, бил поставен и осветен камен-темелник за изградба на скит посветен на сесловенските просветители свети Кирил и свети Методиј. Скитот се гради на планината Крчин, на висорамнината над село Битуше. Иницијатор на градбата е игуменот Партениј, а ктитор е семејството Џикоски од Скопје.

На 27 јуни 2014 година, братството на манастирот „Свети Јован Крстител“ организирано честување на јубилејот: 175 години од смртта на архимандритот Арсениј, игумен на овој манастир, била направена панихида за помен на душата на игуменот Арсениј, а потоа била одржана и свечена Академија од која подоцна ќе произлезе и монографија за архимандритот Арсениј.

Обновата на манастирот траела се до 2015 година, кога на 26 април било извршено осветување на обновените Источен и Горни палат. Во знак на благодарност на оние кои помогнале да се обнови опожарениот манастир, Бигорската обител подготвила посебни одлиција „Претеча“ доделени на 48 лица и институции, а биле доделени и 56 благодарници, на индивидуални лица, институции и претпријатија. Во оваа прилика, митрополитот Тимотеј, во своето слово, ќе рече: „Тука сме должни да искажеме благодарност на сите оние што се ангажираа и дадоа сериозен прилог, не штедејќи се себеси гасејќи го пожарот и зачувувајќи ја нештетена црквата. Во тоа се вгради и месното население, како православно македонско население, така и Македонците со исламска вероисповед [...] Би биле несправедливи, ако во оваа прилика не го истакнеме значењето, улогата и огромниот придонес на архимандритот Партениј. Тој како игумен на оваа света обител, со неговото братство, кои веќе 20 години се подвижуваат тука и се вградија како живи камења во возобновувањето на оваа света обител. Ја користам оваа прилика најискрено да му се заблагодарам за неговиот

▲ Средба со митр. Екатеринбургски Кирил од Руската црква и митр. Нифонт од Антиохиската црква, 2010 год.

труд и за неговиот придонес во заживувањето на ова наше светилиште“.

На 11 септември 2016 година, на централното празнување на покровителот на манастирот, на крајот од литургијата, архимандритот Партениј, на митрополитот Агатангел, како на пријател на Бигорската обител, му подарил честици од моштите на светиот Агатангел Битолски.

Во 2015 година, ценејќи го придонесот за развојот на Дебарско-кичевската епархија, но пред се грижата за доверените им манастири, митрополитот Тимотеј, ги одликувал со Орден на свети Наум Охридски од Прв ред, архимандритите Нектариј и Партениј и монахот Бенедикт.

„Манастир Сите Светии“, село Лешани, Дебарца. Во областа Дебарца, во село Лешани се наоѓа единствениот манастир во Република Македонија кој е посветен на „Сите Светии“ или како што месното население го нарекува „Си свети“. Овој манастир се до 1971 година бил женски манастир, но по смртта на игуменијата Евдокија, немало повеќе кој постојано да се грижи за него. Во 2003 година бил обновен и осветен гробот на свештени-

кот Васил Попангелов кој се наоѓа во манастирот, а обновата на самиот манастир започнува со доаѓањето на јеромонахот Вартоломеј (Пројковски), кој од 2007 година е старшина на манастирот и осветување на обновениот манастирски конак во 2008 година. На 19 јуни 2011 година митрополитот Тимотеј извршил преосветување на манастирската црква поради поставувањето на нов иконостас и новиот фрескоживопис во наосот и олтарот, а во 2012 година било извршено осветување на камен-темелник за изградба на параклис при манастирот посветен на „Покров на Пресвета Богородица“. Во 2013 година бил осветен новиот крст поставен на кровот од капелата.

„Манастир Света Богородица“, село Манастирец, Македонски Брод. Четвртиот активен машки манастири во Дебарско-кичевската епархија се наоѓа во село Манастирец, Македонски Брод и е посветен на „Света Богородица“. Обновата на манастирот започнува во 2005 година со доаѓањето на монахот Бенедикт, а во 2007 година митрополитот Тимотеј заедно со Неговото Блаженство г.г. Стефан извршиле осветување на новоизграде-

▲ Свештенички семинар одржан 2008 година во ман. „Св. Богородица“ во Манастирец, Бродско

ниот конак изграден благодарение на заложите на игуменот Бенедикт. Обновата на манастирот продолжила и понатаму, па така, во 2010 година бил осветен уште еден нов конак. Овој конак бил изграден за две години.

- Женски манастири

Манастир „Света Богородица Пречиста“, Кичево. Меѓу најпочитуваните манастири во Дебарско-кичевската епархија е манастирот „Света Богородица Пречиста“, Кичево, каде монашкиот завет го дале првиот архиепископ на возобновената Охридска архиепископија, г.г. Доситеј † и митрополитот Кирил †.

Овој манастир денес претставува прекрасен новоизграден манастирски комплекс, но низ својата историја повеќе пати бил опожаруван, ограбуван и разрушан. Последните нагруднувања на манастирот се од периодот по Втората светска војна, имено во 1947 година била опожарен источниот конак, а во 1954 година бил срушен северниот конак. Обновата на манастирот започ-

нала во 1983 година кога митрополитот Тимотеј извршил осветување на темели за изградба на нов конак (источна страна). Во тоа време мајка-игуменија е Салафаила (Линдебанова) која повеќе од 40 години живее во манастирот, а на денот на осветувањето има 85 години. Оваа жена со мајчинска милост кон секого, сите ја викале: Матушка. На 11 август 1985 година бил осветен новиот конак чии инвеститори биле игуменијата Салафаила (Линдебанова) и монахињата Нина (почината на 27 јуни 1979, погребана од митрополитот Ангелариј), но ова претставувало само почеток на целосно реконструирање на манастирските конаци. Втората етапа од изградбата на Манастирот се завршила на 21 септември 1990 година со осветување на новиот конак (западна страна). На 6 февруари 1988 година, на 90 годишна возраст се упокоила мајка-игуменија Салафила (Линдебанова). Салафила (Линдебанова) е родена 1898 година во Холм, Русија. На 14 годишна возраст заминува во женскиот манастирот во Љесна каде епископот Љубљински Евлогиј ја крштева (потекнува од Еврејско семејство). Од Љесна се

префрла во Петроград, а потоа во манастирот Жапска во Бесарабија. Дел од сестринството со игуменијата Салафила во 1925 година се префрлило во манастирот „Свети Димитриј“ во Бела Паланка, Југославија, а во 1938 година во манастирот „Света Богородица Пречиста“ во Кичево. Периодот од 1949 до 1951 година игуменијата Салафила престојувала во манастирот „Свети Јован Претеча“ во село Слепче, Демирхисарско, кој во тоа време бил метох на Кичевскиот манастир. Во 1951 година била назначена за игуменија на манастирот „Света Богородица Пречиста“ во Кичево и се грижи за него цели 37 години. Поради отсуство на Митрополитот Тимотеј, опелото над покојната (7 февруари) го вршат свештеници од Охрид и Кичево, а присуствуваат верници од Кичево, Скопје, Охрид. Во манастирот сама останува монахињата Агнија која митрополитот Тимотеј ќе ја постави за игуменија на светињата. Според зборовите на митрополитот Тимотеј од скромност мајка-игуменија Агнија никогаш не го носела игуменскиот крст. На 21 ноември 1989 година митрополитот Тимотеј извршил осветување на надгробниот споменик на игуменија Салафила.

На 4 декември 1995 година, на празникот Воведение на Пресвета Богородица – Пречиста, извршено е осветување на манастирскиот конак (Западен со трпезарија). Камен-темелник за изградба на нов конак при манастирот „Света Богородица Пречиста“, Кичево бил осветен и на 20

октомври 2001 г. (југо-исток, Камбанаријата). На 2 август 2006 година осветен е камен-темелник за изградба на нов конак на северозападната страна на манастирот.

На 2 август 2014 година било извршено осветување на ново своно (камбана), со тежина од 1.850 килограми. Своното е излиено во Русија и на него има 4 претстави: Благовештение, свети Кирил и свети Методиј, свети Климент и свети Наум и светите Пречистански преподобномаче-

▲ Со игуменија Агнија од ман. „Св. Богородица Пречиста“ Кичевска, 2012 год.

ници Евнувиј, Пајсиј и Аверкиј, како и натпис кој сведочи за времето на неговото лиење во време кога со Дебарско-кичевската епархија чиноначалствува митрополитот Тимотеј, а игуменија на манастирот е мајка Агнија.

На празникот на Сите македонски светии, на 5 октомври 2014 година, бил осветен новоизградениот конак на северо-источната страна од манастирот. Во оваа прилика со Одлука на митрополитот Тимотеј бил доделен и Орден на свети Наум Охридски од прв ред на: игуменија Агнија, д-р Стојан Новески, проф. д-р Софроние Миладиновски, ктитор на манастирот во село Рабетино, Кичево, г-дин Симеон Павлов, г-дин Владо Толески и г-дин Софроние Софрониевски кој во 1981 година помогнал да се покрие манастирот со што бил спасен целокупниот фрескопис; биле доделени и Пофалници на повеќе лица и компании кои помогнале во изградбата и одржувањето на манастирот.

На 13 ноември 2016 година, во својата 81 година од животот, се упокоила во Господа игуменијата, мати Агнија, а на 14 ноември опелото го извршил митрополитот Тимотеј во сослужение на митрополитот Агатангел, како и на повеќе свештенослужители од Македонската православна црква - Охридска архиепископија. Мајка Агнија е родена на 22 март 1935 година, во село Клење, општина Богатик, Шабац, Република Србија. На 18 годишна возраст се определила за монашки живот и заминала за искушеничка во манастирот Жича, каде игуменија во тоа време е нејзината тетка Елена. По некое време, преминала во манастирот Драча, Шумадиска епархија, а оттаму во манастирот Каленик, во истата епархија, каде и го примила монашкиот потстриг. Долги години потоа, престојувала во епископската резиденција во Крагуевац, најнапред кај епископот Валеријан, а некое време и кај епископот Сава (Вуковиќ). Во 1986 година, мајка Агнија доаѓа во манастирот „Света Богородица Пречиста“, при игуменија Салафаила, по род Русинка, која била дојдена од прочуеното сестринство од манастирот Лесна, од каде што се и познатите монахињи, игуменијата Марија и Диодора. На 22 декември 2016 година, во манастирот „Пресвета Богородица Пречиста“ а во Кичево, по повод четириесет дневниот помен за игуменијата Агнија, била от-

служена Заупокојна света архиерејска литургија, а по завршувањето на Литургијата, бил извршен Парастос за мајка Агнија.

Во манастирот „Света Богородица Пречиста“ денес живеат 3 монахињи и 4 искушенички, од кои една се подвизуваше заедно со мајка Агнија, а останатите по смртта на игуменија Агнија се префрлија од манастирот „Свети Георгиј“, село Рајчица, Дебарско.

Манастир „Свети Великомаченик Георгиј“, село Кнежино, Кичевско. Во село Кнежино, Кичевско се наоѓа женскиот манастир посветен на „Свети Великомаченик Георгиј Победоносец“. Манастирската црква потекнува некаде од XIII век и од првобитната црква сочувани се делови од подни мозаици и фрагменти од фрескописот. Како дел од обновата на монашкиот живот во Дебарско-кичевската епархија, во 1999 година бил осветен и поставен камен-темелник за изградба на нова манастирска црква посветена на патронот на манастирот. Во тоа време во манастирот нема монашки живот, а за манастирот се грижи архиерејскиот намесник протојереј Војне Ристески. Изградбата на црквата завршила во 2007 година кога било извршено и нејзино осветување. Иконите на новиот иконостас се дело на сестринството на манастирот „Света Богородица Елеуса“, село Вељуса, Струмичко. Исто така, изграден осветен бил и нов манастирски конак. Осветувањето го извршиле архиепископот Стефан и митрополитите Тимотеј, Наум и Иларион со повеќемина сослужители од клирот на Дебарско-кичевската епархија. Обновата на манастирската црква и конакот се заслуга на протојерејот Војне Ристески. Во знак на благодарност за помошта дадена за обнова на црквата и изградбата на конакот Митрополитот Тимотеј доделил повеќе Пофалници, а на протојерејот Зоран Данев му додели Благодарница за особени заслуги и придонес за возобновувањето на овој манастир. Во оваа прилика искушеничката Дана (Доротеја) добила благослов да носи мантија. Во јануари 2016 година, се упокои во Господа монахињата Доротеја. Во февруари 2016 година бил осветен нов фрескоживопис во манастирската црква. Во манастирот денес живеат две искушенички.

Манастир „Свети Великомаченик Георгиј“, село Рајчица, Дебарско. Во 1999 година кога за-

почнува обновата на манастирот „Свети Великомаченик Георгиј“ во село Кнежино, Кичевско, започнала обновата и на женскиот манастир посветен на истиот светител во село Рајчица, Дебарско. Во Кнежино се обновувала манастирската црква, а во Рајчица се започнувало со изградба на конаци за монахињите. Осветувањето на новоизградениот конак е извршено во 2001 година. Манастирската црквата која потекнува од XIX век е во одлична состојба, но сепак при манастирот е изграден и параклис посветен на „Свети Григориј Палама, свети Нектариј Битолски и свети Јован Кукузел“. Параклисот бил осветен во 2005 година, а се наоѓа во северниот конак.

На Струшката литија во чест на покровителот на градот – свети Великомаченик Георги за разлика од другите години, во 2010 година, сестринството од манастирот „Свети Георгиј“, во Рајчица, како и братството од манастирот „Свети Јован Крстител“ (Бигорски) со нивниот игумен, архимандритот Партениј, во украсен цветен балдахин-кувуклија, на литијата во Струга ги донеле и моштите на светителот кои се чуваат во манастирот во Рајчица.

Во 2016 година во Манастирот бил осветен и поставен камен-темелник за изградба на нов конак. Ктитор на новиот конак е г-ѓа Елена Пандева од Скопје.

Манастирот „Свети Великомаченик Георгиј“ во село Рајчица, Дебарско е метох на манастирот „Свети Јован Бигорски“, Реканско, Дебар, а игумен е архимандрит Партениј. Овој манастир не е познат само по големиот број на свети мошти кои се чуваат во него и по кротоста на неговото сестринство, туку и по трудољубивоста и ракоделието на монахињите и искушеничките кои меѓу другото изработуваат и епископски митри кои поради нивниот квалитет и убавина се барани од архиереи од целиот свет.

Во манастирот денес живеат 8 монахињи и 7 искушенички.

- Неактивни манастири

Покрај активните машки и женски манастири во Дебарско-кичевската епархија има и повеќе неактивни манастири. Неактивни во смисла дека во нив не живее монашко братство/сестринство.

Од овие би ги посочиле: „Свети Јован Крстител“, село Слатино, Дебарца, „Свето Вознесение“ (Свети Спас), село Мороишта, Струшко, „Свети Димитриј“, село Брчево, Струшко, „Свети пророк Илија“, село Мешеишта, Охридско, „Вознесение Христово“, месност Могилечка река, село Могила, Македонски Брод, „Свети Козма и Дамјан“, село Опеница, Охридско, „Вознесение Христово“, село Горно Лакочереј, Охридско, „Пресвета Богородица Заумска“, село Трпејца, Охридско, „Свети Стефан“, Охрид.

Манастир „Свети Климент Охридски и свети Пантелејмон“, локалитет Плаошник, Охрид. Од неактивните манастири во Дебарско-кичевската епархија мора да го издвоиме манастирот „Свети Климент Охридски и свети Пантелејмон“, локалитет Плаошник, Охрид. Овој манастир всушност претставува обнова на манастирот што на ова место го изградил свети Климент Охридски, а бил посветен на Свети Пантелејмон. Но, светоста на ова место не доаѓа само од историската традиција туку пред се од гробот и моштите на свети Климент Охридски кои се наоѓаат во оваа црква.

Обновата на овој манастир започнала со осветување на темелите што било извршено на 8 декември 2000 година, на празникот на свети Климент Охридски. Во оваа прилика, надлежниот архиереј на Дебарско-кичевската епархија, митрополитот Тимотеј, порачал: „Вие сте храм на живиот Бог, вели Господ, ќе се вселам во вас и ќе живеам во вас, ќе ви бидам Бог, а вие ќе бидете мој народ“. И ние денес потврдуваме, на ова свето место и со отпочнувањето на ова богоугодно црковно, народно и историско дело, дека сме народ Божји. Македонски православен народ и граѓани на Охрид, ние денес сме избрана и почестена генерација за себевградување во делото и животот на свети Климент Охридски Чудотворец, преку возобновувањето на неговата манастирска црква, овде, на охридскиот Сион – Плаошник [...] Нека е слава на Бога и чест на свети Климента, со чиј благослов се отпочнува обновувањето на манастирот, за понатамошен благослов и неизмерна благодат, здравје и духовна радост на сите нас и идните поколенија кои ќе го продолжат возобновувањето како вознес на духот. Нека е честит, благословен и вечен овој Светиклиментов дом“.

„Свети Климента, добре си дојде на Плаош-

Средба со игумен Методиј во манастирот Валаам и доделување на орден „Свет Валаама“, 9.VI 2017 год. ▲

ник! Добро си дојде дома! И добре те најдовме! И прости ни што толку долго чекаше да се вратиш, на местото што самиот ти го избра за свое вечно живеалиште [...] и остани како што беше и од Бога избран – вечен домаќин, закрилник и молитвеник, и за Плаошник и за Охрид, и за нашата света Црква и за сета македонска земја и за сиот македонски народ. Свети Клименте, благослови нè и моли се за нас!“ Со овие зборови Негово Блаженство г.г. Стефан го поздравил враќањето на свети Климент на Плаошник, на 10 август 2002 година кога моштите на свети Климент се пренесени од црквата „Света Богородица Перивлепта/Свети Климент“ во неговиот манастир на Плаошник. Пренесувањето на моштите на светителот е направено согласно одлуката на Светиот архиерејски синод на Македонската православна црква (Бр.264 од 07.08.2002 г.). Молебенот пред пренесувањето на моштите на светителот го отслужиле митрополитот Тимотеј и митрополитот Агатангел во сослужение на: архимандритите Нектариј, Партениј и Климент, протојереј-ставрофор Љупчо Двојаковски, јеромонах Доситеј, свештеникот

Димче Ѓорѓески и ѓаконот Сашо Ристески. По молебенот следувала литија кон Плаошник. Моштите под балдахинот ги носеле митрополитот Тимотеј и митрополитот Агатангел, а зад нив во мандија, бела панакамилавка и жезол одел архиепископот Охридски и Македонски г.г. Стефан. Покрај огромниот број на клирици и верници, литијата била придружувана и од гардата на македонската армија и парадниот вод на македонската полиција.

Во Светиклиментовиот гроб бил поставен нов мермерен саркофаг со кој е озваничен неговиот првобитен гроб, а во него, пак, е положен дрвен ковчег. Во овој дрвен ковчег има сребрено ковчеже, а во него се моштите на свети Климента. Илјадници луѓе таа ноќ минале пред овој ковчег за да му се поклонат на светителот.

Утредента било извршено и осветување на новоизградената црква која е посветена и на свети Климент Охридски и на свети Пантелејмон. Архиепископот Охридски и Македонски г.г. Стефан согласно одлуките на Светиот архиерејски синод на Македонската православна црква доделил по-

веќе ордени од прв и втор ред на лица кои дале посебен придонес за изградба на овој манастир, но доделени се и два ордени од трет ред со ликот на свети Климент за животното дело. Првиот на протојереј-ставрофор Ѓорѓи Николовски од Охрид, а вториот на протојереј-ставрофор Климент Малески од Битола. На Борис Бошковски, професор при Македонската православна богословија (во пензија), за неговиот придонес за Македонската православна црква, Светиот архиерејски синод на Македонската православна црква му доделил Орден од втор ред. На предлог на митрополитот Тимотеј, а во име на Светиот архиерејски синод на Македонската православна црква, архиепископот Стефан му врачил граден крст на протојереј Тоди Јован од Албанската православна црква, за неговите несебични заложби за подобрување на односите меѓу двете цркви. Иако протојереј Тоди Јован е клирик на Албанската православна црква, тој во 1991 година бил ракоположен за свештеник од митрополитот Тимотеј. Пренесувањето на моштите на свети Климент и осветувањето на неговата црква претставуваат централна просла-

ва на 35 годишниот јубилеј од возобновувањето на Охридската архиепископија во лицето на Македонската православна црква. Во оваа прилика директорот на Заводот и Музеј од Охрид Паско Кузман, во име на Владата на Р. Македонија, ја предал во владение обновената црква на надлежниот Митрополит, г. Тимотеј. На Повелбата митрополитот Тимотеј е титулиран како митрополит Плаошко-струшки и Дебарско-кичевски.

Моштите на свети Климент Охридски, најголемо богатство на Дебарско-кичевската епархија, биле пренесувани и претходно. Имено, по референдумот одржан на 8 септември 1991 година кога македонскиот народ се изјаснил (95,08%) за суверена и самостојна Македонија, Светиот архиерејски синод на Македонската православна црква, на 10 септември 1991 година, донел Одлука во периодот од 22 септември до 5 октомври 1991 година да се изврши пренос на моштите на свети Климент Охридски од црквата „Свети Никола Геракомија“, Охрид во црквата „Света Богородица Перивлепта (Свети Климент)“ каде се чувале од XV век, па се до 1952 година. Пренесувањето на

▲ Епархискиот управен одбор на Дебарско-кичевска епархија во 2008 година

моштите на свети Климент траело две седмици и истите биле изложени на поклонение во: Битола, Прилеп, Велес, Струмица, Штип, Куманово, Скопје, Тетово и Кичево. На оваа Литија моштите ги придружувале митрополитот Тимотеј, јеромонахот Нектариј (Најдоски) и отец Димче Кочоски. Како се посетувале епархиските центри така надлежниот епархиски архиереј се придружувал на Литијата. Во Скопје моштите на свети Климент Охридски биле изложени од 28 септември до 3 октомври во соборниот храм чиј покровител е светителот. Положувањето на моштите на свети Климент Охридски во црквата „Света Богородица Перивлепта (Свети Климент)“ е извршено на 5 октомври во 17 часот, при тоа, биле сите камбани во градот, а на чинот покрај сите архиереи на Македонската православна црква и многубројно свештенство и верници, присуствувале и претседателот и потпретседателот на Владата на Р. Македонија д-р Никола Кљусев и д-р Блаже Ристовски. Утредента на 6 октомври извршено е преосветување на црквата „Света Богородица Перивлепта (Свети Климент)“ и отслужена е

Света архиерејска литургија со која чиноначалствувал Неговото Блаженство архиепископот г.г. Гаврил. Всушност, ова било трет пат моштите на свети Климент да бидат префрлани од една во друга црква. Свети Климент Охридски е погребан во неговиот манастир Свети Пантелејмон, на Плаошник (Имарет), Охрид, но кога во XV век Турците ќе го претворат манастирот во џамија, дел од моштите на светителот биле префрлени во црквата „Мал свети Климент“, а од таму во „Света Богородица Перивлепта“ која по ова народот ја именува и како „Свети Климент“. Второто преместување на моштите се случило во 1952 година кога оваа црква добила статус на „споменик на културата“. За разлика од последниов пренос (2002 г.) на моштите на свети Климент Охридски, и првиот и вториот пренос се извршени тајно. Првиот пат населението ги штитело од сквернавење од страна на Турците, а вториот пат државната власт тајно ги пренела за да не се спротивстави населението.

Во 2003 година било извршено осветување на камбаната на црквата „Свети Климент Охридски

Јубилеј 50 години од Дебарско-кичевска епархија, во ман. „Св. вмч. Ѓорѓи“ во Кнежино, Кичевско, 2017 год. ▲

▲ Состанок со парохиското свештенство од Дебарско-кичевската епархија во 2017 година

и свети Пантелејмон“ на Плаошник. Самата камбана е висока околу 2 метра, а пречникот е малку помал од нејзината висина и тежи 3 тони. На камбаната има релјеф од орнаменти и украси, ангели, ликовите на свети Климент Охридски и свети Пантелејмон. Ктитори на камбаната се: Тане Николоски и Целе Панделески. Во 2005 година бил осветен мозаик со претстави на светителите заштитници на манастирот над главната западна врата на црквата составен од 55.000 до 60.000 камчиња, а во 2006 година бил осветен уште еден мозаик на свети Климент, но поставен на северната страна од црквата.

Во 2008 година започнала изградбата на манастирскиот комплекс познат како Светиклиментов универзитет. „Овде, на Плаошник, на местово каде што растела и нашата Црква, и нашата вера, и нашиот морал, и нашата култура, и нашиот јазик и нашата книжнина, е, всушност, местото што можеме да го наречеме ‘семакедонски духовен и народен дом“ - архиепископ г.г Стефан, 8 септември 2010 година, осветување на камен-темелник на Светиклиментовиот универзитет на Плаошник во Охрид.

На 6 октомври 2012 година на Вечерното богослужение во црквата „Свети Климент Охридски и свети Пантелејмон“, на Плаошник извршен е чинот Наречение на новоизбраниот епископ Велички Јосиф (Тодоровски). Ова Наречение се совпаднало со прославата на 45 годишниот јубилеј од возобновувањето на Охридската архиепископија.

Светители

На 1 и 2 август 2012 година, година кога Македонската православна црква – Охридска архиепископија го прославува јубилејот: 45 години од возобновувањето на Охридската архиепископија, според одлука на Светиот архиерејски синод на Македонската православна црква, со свечена прослава и торжествена богослужба во манастирот „Света Богородица Пречиста“, Кичево, беа прогласени за преподобноначеници монасите: Евнувиј, Пајсиј и Аверкиј. Со Вечерното богослужение (1 август) чиноначалствувал митрополитот Брегалнички Иларион, во сослужение на архимандритите Нектариј и Партениј, игуменот

* * *

Дамаскин, протојереите Војне Ристески и Игор Никовски, јеромонахот Доситеј, протоѓаконите Димко Миланов и Сашо Ристов и ѓаконот Николче Ѓурѓиноски. По Вечерното богослужение, митрополитот Тимотеј, заедно со митрополитите Агатангел и Иларион, отслужиле и парастос за спомнатите монаси. Утредента, со Светата архиерејска литургија чиноначалствувал архиепископот Охридски и Македонски г.г. Стефан, во сослужение на митрополитите: Петар, Тимотеј, Наум, Агатангел, Пимен и Иларион и епископот Климент; архимандритите Нектариј, Партениј и Јосиф; протојереј-ставрофорите Ѓорѓи Лапоски, Ацо Гиревски, Тоди Јован (Албанска православна црква), Ефтим Бетински и Никола Грамбозов; протојереите Темелко Донески и Игор Никовски; јеромонасите Доситеј, Макариј и Вартоломеј; свештениците Сашо Ристески, Никола Христоски и Владо Недески; протоѓаконите Димко Миланов, Антонио Дујовски, Сашо Ристов и Горан Кутлешовски и ѓаконите Дејан Борисов, Влатко Стоименов, Николче Ѓурѓиноски, Васко Голабоски и Антоние Попоски. По малиот вход, извршен е Мал помен на преподобномачениците, по што епископот Климент ја прочитал Одлуката на Светиот архиерејски синод на Македонската православна црква за нивото прогласување за светии, а митрополитот Тимотеј нивното житие. По ова, архимандритите Нектариј и Партениј, од олтарот ја изнеле пред верниците иконата на Пречистанските новомаченици, дело на сестринството на манастирот „Свети Георгиј“ во Рајчица. На Светата архиерејска литургија и прогласувањето на новите светии присуствувала и група монахињи од Романската православна црква. На овој ден било извршено и осветување на камен-темелник за изградба на нов манастирски конак.

Преподобномачениците Евнувиј, Пајсиј и Аверкиј биле убиени во 1558 година бранејќи ја Христовата вера. Житието на овие светии е сотворено од братството на манастирот „Свети Јован Крстител“, Реканско, Дебар, а службата ја напишал јеромонахот Атанасиј од манастирот Симонопетра на Света Гора, официјалниот химнограф на Константинополската патријаршија. Споменот на овие преподобномаченици се прославува двојно на 9 април и на 2 август.

Настани, јубилеи, чествувања

Љубовта на охриѓани кон Црквата и кон свети Климента се гледа и од самото тоа што уште во 1990 година, митрополитот Тимотеј, на плоштадот во Охрид го осветил импозантниот споменик на светите браќа Кирил и Методиј, изработен од академик Томе Серафимоски, а во 1993 година Собранието на град Охрид донело одлука свети Климент Охридски да биде прогласен за патрон на градот, а денот на неговото празнување (8 декември) за патронен празник на градот. По овој повод на 7 декември од страна на Општината била организирана и свечена академија на која митрополитот Тимотеј заедно со протојереј-ставрофор Ѓорѓи Николовски и свештеникот Ефтим Бетински извршиле благословување на славскиот колач. Општината востановила и специјална награда „Свети Климент Охридски“ која се доделува на празникот на свети Климент Охридски и истата била доделена во црковниот комплекс на соборната црква „Свети Климент Охридски“. На 8 декември 2012 година, Собранието на град Охрид му доделува на митрополитот Тимотеј Плакетата Свети Климент Охридски.

На 1 јули 1992 година целиот клир на Дебарско-кичевската епархија предводен од митрополитот Тимотеј реагирал на Декларацијата на дванаесеттемина во Лисабон, од 27 јуни 1992 година, со оценка дека истата е антимакедонска. Во Реакцијата меѓу другото стои: „Независно од ставот на Европската заедница, Македонија и Македонците – постојат. Сестринските православни цркви не ја признаваат Македонската православна црква, а, ете, таа по неколку дена ќе одбележи 25-годишнина од својата автокефалност. Навистина, за нас Македонците Лисабонската декларација е голема неправда, но и пред тоа искушение достоинствено да истраеме – зашто правдата е посилен од неправдата, а правдата е Бог и Тој е со нас“.

Во 2000 година, во дворот на Специјалната болница за ортопедија и трауматологија „Свети Еразмо“ во Охрид биле осветени темели за изградба на црква посветена на свети Еразмо Охридски, заштитникот на болницата, а по две години било извршено и нејзино осветување. Оваа година била осветена и реставрираната и историската порта на горниот дел од крепоста во Охрид,

▲ Архиепископите на МПЦ и дел од монаштвото од Дебарско-кичевската епархија, 2012 год.

наречена „Горна порта“. Исто така, во 2000 година поради реализација на проектот ХЕЦ „Козјак“ во Самоковско, требало да се дислоцираат повеќе тамошни цркви. Поради ова, архиепископот Стефан заедно со митрополитот Тимотеј, на 30 јуни извршиле осветување на камен-темелници на црквите „Пресвета Богородица“ во село Брезница, „Свети Петар и Павле“ и „Воведение на Пресвета Богородица“ во село Здуње. Финансиер на дислокацијата на посочените цркви е Ј.П. „Електростопанство на Македонија“, а реализатор е Републичкиот завод за заштита на спомениците на културата во Македонија. Истиот ден, посочените архиепископи, кај село Здуње, извршиле и осветување на темелите на новиот мост кој води преку акумулацијата.

Светиклиментовата и Светинаумовата традиција, Охридската архиепископија, соборната црква „Света Софија“ и православниот дух на Охридани едноставно условуваат сите поголеми настани и јубилеи на Македонската православна црква, како наследничка и продолжувачка на делата на свети Климент и на свети Наум и на

Охридската архиепископија, да ги празнува и одбележува токму во Охрид. Па така, во Дебарско-кичевската епархија се одбележани следниве настани и јубилеи: 15 години од прогласувањето на автокефалноста на Македонската православна црква (12 јули 1982 г., црква „Свети Петар и Павле“, Кичево), 40 години од Првиот свештенички собор во Издеглавје (20 октомври 1983 г., село Издеглавје, Охридско), 1100 години од смртта на првиот словенски архиепископ, Методиј Солунски (5-6 октомври, манастир „Свети Наум Охридски“, Охрид, црква „Свети Никола“, Охрид, Дом на поезијата во Струга), 150 години црква „Свети Георги“ (5-6 октомври 1985 г., Струга), 1100 години од доаѓањето на свети Климент Охридски од Моравија во Македонија (8-9 август 1986 г., манастир „Света Петка“, село Велгошти, Охридско, црква „Свети Климент“, Охрид, Дом на културата „Глигор Прличев“ во Охрид, манастир „Свети Наум Охридски“), 10 години од хиротонијата на митрополитот Австралиски и администратор на Дебарско-кичевската епархија г. Тимотеј (20-21 октомври 1991 г., манастир „Света Богородица

Пречиста“, Кичево), 50 години од формирањето на хорот при црквата „Света Богородица Каменско“, Охрид, (1991 г., најстариот охридски црковен хор), 25 години автокефалност на Македонската православна црква (18-19 јули 1992 г., црква „Свети Климент“ и црква „Света Софија“, Охрид), 1100 годишниот јубилеј од хиротонијата на свети Климент и доаѓањето на свети Наум во Охрид (3-6 јули 1993 г., манастир „Свети Наум Охридски“, Охрид), 30 години автокефалност на Македонската православна црква (1997 г., црква „Свети Петар и Павле“, Кичево (7 јуни, манастир „Пресвета Богородица Пречиста“, Кичево), 30 години од формирањето на Дебарско-кичевската епархија на Третиот црковно-народен собор (1997, 19-20 јули, црква Света Софија Охрид), митрополитот Тимотеј 20 години како активен архиепископ на Дебарско-кичевската епархија (1 ноември 2001 г., манастир „Света Богородица Пречиста“, Кичево), 150 години од осветување на манастирот Пресвета Богородица (2002 г., манастир „Пресвета Богородица“, Кичево), 100 години од фрескопишување и 104 од изградба на црквата Чесни вериги на светиот апостол Петар (29 јануари 2002, село Мешеишта, Охридско), 60 години од свештеничкото собрание во село Издеглавје и 35 години од автокефалноста на Македонската православна црква (3 август 2003 г., манастир „Света Богородица Пречиста“, Кичево), Наречението на архимандрит Пимен за епископ Полјански (1 октомври 2005 г., манастир „Свети Климент Охридски и свети Пантелејмон“, Охрид), Хиротонија на епископот Полјански г. Пимен (2 октомври 2005 г., црква „Света Софија“, Охрид), 25 години митрополит Тимотеј (29-30 септември 2006 г., црква „Света Софија“, Охрид), 40 години од возобновувањето на Охридската архиепископија (14-15 јули 2007 г., црква „Свети Климент Охридски и свети Пантелејмон“, црква „Света Софија“, Охрид), 40 години од формирањето на Дебарско-кичевската епархија (20 октомври 2006 г. во манастирот „Света Богородица Пречиста“, Кичево), 50 години од возобновувањето на Охридската архиепископија (4-5 октомври 2006 г., црква „Света Софија“, Охрид), 100 години од осветувањето на црквата Свети апостоли Петар и Павле (12 јули 2010 г., Кичево), 1100 години од блаженото упокојување на свети Наум (17 октомври 2010 г.,

манастир „Свети Наум Охридски“, Охрид), 100 години од изградбата на Лешанскиот манастир Си(те) Свети (19 јуни 2011 г., село Лешани, Охридско), 170 години од осветувањето на црквата „Свети Ѓорѓи“ (2 август 2011 г., село Лазарополе, Дебарско, 30 години од доаѓањето на митрополитот Тимотеј на чело на Дебарско-кичевската епархија (19-20 ноември 2011 г., црква „Света Софија“, Охрид), 180 години од изградба на црквата „Успение на Пресвета Богородица“, Каменско (8 септември 2012 г., Охрид), 170 години од изградбата на црквата „Свети Козма и Дамјан“ (7 септември 2014 г., село Пештани, Охрид), 180 години соборна црква „Свети Георгиј“ (11 ноември 2015, Струга), 1000 години од упокојувањето на свети Јован Владимир, кнез Дукљански (3-4 јуни 2016, црква Света Софија, Охрид), 1100 години од упокојувањето на свети Климент Охридски, (27 јуни; 8-9 август 2016; 1-2 октомври 2016 година, црква „Свети Климент Охридски и свети Пантелејмон“, црква „Света Софија“, Охрид), 150 години од зографисувањето на црквата „Успение на Пресвета Богородица“ (29 август 2016 г., црква „Успение на Пресвета Богородица“, село Гари, Дебар), 65 години од раѓањето и 35 години архиепископско служење на Митрополитот Тимотеј во Македонската православна црква - Охридска архиепископија (06 ноември 2016 г., црква „Света Софија“, Охрид).

Во старата архиепископска соборна црква „Света Софија“, во Охрид, се одржува соборот за избор и востолувањето на поглаварите на Македонската православна црква.

Меѓуцрковна и меѓународна соработка

Како еден од сегментите потребни за духовен раст на населението и на клирот е и среќавање и разменување на идеи и искуства со верници и клирици од останатите Помесни православни цркви. Во контекст на ова ќе укажеме дека Дебарско-кичевската епархија постојано е посетувана и од верници и од клирици на останатите Помесни православни цркви, а Охрид низ целиот свет се нарекува Словенски Ерусалим.

Од мноштвото поклоници на светињите на Дебарско-кичевската епархија и средбите со клири-

ци од останатите Помесни православни цркви на Митрополитот Тимотеј, ги издвојуваме:

- Свештениците од Воденската епархија, Р. Грција (8 јуни 1988 г.).

- Деканот на Богословскиот факултет во Софија, Иван Денев, заедно со група студенти (14 мај 1994 г.).

- Митрополитот Доростолски и Червенски Неофит (денес Патријарх на Бугарската православна црква) во придружба на членовите на Министерскиот совет – Дирекција по вероисповедување при Владата на НР Бугарија, директорот Љубомир Младенов и советникот Ѓорѓи Крстев. Гостите по средбата со митрополитот Тимотеј ги посетиле скоро сите позначајни цркви во градот Охрид, а во Струга ја посетиле црквата „Свети Георгиј“. Потоа бил посетен ставропигијалниот манастир во Калишта, манастирот „Свети Наум Охридски“ и манастирот „Свети Јован Бигорски“, Реканско, Дебар. За време на престојот митрополитот Тимотеј и митрополитот Неофит воделе разговори за унапредување на меѓуцрковните односи, а како потврда на ова било заедничкото служење на Молебен на свети Климент Охридски во 1999 година во Охрид. Делегацијата на Бугарската православна црква која дошла по повод заедничкиот молебен ја сочинувале: митрополитот Врачански Калиник, митрополитот Доростолско-червенски Неофит и протојереј-ставрофор Веселин Димитров, а покрај нив дошле и претходно споменатите претставници од Дирекцијата по вероисповедание. На Светата архиерејската литургија отслужена во црквата „Свети Климент“ во Охрид, од страна на митрополитот Тимотеј, митрополитот Наум и епископот Јован, благословот: „Благословение Господње да пријдет на вас...“ го кажал митрополитот Врачански Калиник. По Литургијата, тој, митрополитот Неофит и протојереј-ставрофор Веселин Димитров се облекле во мало одејание (облекување) и митрополитот Тимотеј и митрополитот Калиник заедно го запалиле кандилото пред моштите на свети Климент Охридски. Самиот молебен бил читан на црковно-словенски јазик од бугарските служители и на црковно-словенски јазик и на македонски јазик од страна на македонските служители. Беседа на крајот произнел митрополитот Калиник кој ги цитирал евангелските зборови: „Каде се собра-

ни двајца или тројца во Мое име, таму Сум и Јас“. По Молебниот свештенослужителите излегле од црквата и во дворот извршиле водоосветување и прекршување на празничниот леб. По ова бил посетен манастирот „Свети Наум Охридски“, Охрид (јуни, август 1999 г.).

- За време на Велигденските чествувања во 2000 година, Светиот архиерејски синод на Македонската православна црква испратил делегација во Ерусалим. Делегацијата ја сочинувале митрополитот Тимотеј и свештеникот Зоран Данев кои присуствувале на сите богослуженија и учествувале во процесијата на носење на Чесниот Крст од Преторионот (затворот) до Голгота. Во 2000 година Светиот Оган се појавил по само седум минутна молитва на Ерусалимскиот патријарх Диодор.

- Од 3 до 5 септември 2000 година митрополитот Тимотеј и митрополитот Наум ја посетиле Романската православна црква каде имале средба со генералниот секретар на Синодот, епископот Теофан и со отец Михаил, шеф на одделот за надворешни односи, како и со епископот на Куртеа ди Ареш, Калиник.

- На покана на митрополитите на Бугарската православна црква Доростолско-червенски Неофит, Врачански Калиник и Видински Дометијан, во Бугарија престојувал митрополитот Тимотеј заедно со протојереите Ефтим Бетински и Љупчо Двојаковски. За време на посетата биле посетени повеќе манастири и цркви низ Бугарија, а митрополитот Тимотеј насекаде бил пречекуван онака како што му доликува на епископ на Црквата. На отслужените Свети архиерејски литургии, на митрополитот Тимотеј, од страна на бугарските архиереи, му било отстапено да ги благослови верниците и да подели осветен леб (нафора) за празникот Рождество на Пресвета Богородица во Клисурскиот манастир „Свети Кирил и Методиј“ во близина на градот Берковица; на прославата во чест на празникот во градот Берковица митрополитот Тимотеј одржал краток говор; во соборната црква „Света Троица“ во градот Русе на Светата архиерејска литургија се причестиле, со Мало облекување митрополитот Тимотеј и свештеникот Ефтим Бетински, а на крајот проповедта ја искажал митрополитот Тимотеј и го поделил осветениот леб (нафора) на верниците. Во градот Враца, од страна на Врачанскиот митрополит

Митрополит Тимотеј со г-н Климе Попоски и дел од монаштвото од епархијата, 2013 год. ▲

Калиник бил организиран впечатлив пречек на митрополитот Тимотеј, имено при влегувањето во соборната црква „Дванаесет апостоли“, скоро сето свештенство и монаштво од епархијата стоело во шпалир со свеќи во рацете, а хорот пеел пригодни црковни песни, а по благословувањето од митрополитите, протосингелот произнел многулетствија за двата православни народи и за двајцата архиереи собака во Христа. Малку е потребно за да се покаже на дело љубовта во нас христијаните и дека исповедаме една вера во Христа Исуса или како што словеше митрополитот Калиник во црквата „Свети Климент“, во Охрид: „Каде се собрани двајца или тројца во Мое име, таму Сум и Јас“.

- Од 24 до 29 јануари 2001 година делегација на Македонската православна црква престојувала во посета на Кипар и Египет. За време на оваа посета, на 25 јануари делегацијата составена од архиепископот Стефан, митрополитите Тимотеј и Наум, архимандритот Климент и протојереј-ставрофор Љупчо Двојаковски била примена од страна на Александрискиот патријарх Петар.

Средбата траела неколку часа. Делегацијата меѓу останатите свети места го посетила и автономниот Манастир „Света Екатерина“ на Синај.

- По повод Неделата на православието, на 5 и 6 февруари 2001 година делегација на Македонската православна црква составена од митрополитите Тимотеј и Наум и протојереј-ставрофор Љупчо Двојаковски престојувала во Истанбул на билатерална средба со претставници на Константинополската патријаршија. На денот на празникот делегацијата присуствувала на Света архиерејската литургија чиноначалствуванa од Неговата Светост Вселенскиот патријарх Вартоломеј, а подоцна во текот на денот била остварена средба со митрополитите Филадельфиски Мелитон и Себастијски Димитриос, која продолжила и утредента во кабинетот на патријархот Вартоломеј.

- Црковна делегација на Македонската православна црква составена од митрополитите Тимотеј и Јован и свештеникот Ристо Камбуровски била во посета на архиепископот Тирански и на цела Албанија, г.г. Анастасиос. Средбата била

одржана во Тирана и на неа присуствувале и Корчанскиот митрополит Јован и секретарот на Светиот архиерејски синод на Албанската православна црква протојереј Јован Требитцки (19 март 2001 г.).

- Поглаварот на Албанската православна црква г.г. Анастасиј, кој по посетата и разговорите со архиепископот г.г. Стефан во Скопје, во придружба на митрополитите Тимотеј и Наум го посетиле „Бигорскиот манастир“, манастирот „Свети Георгиј“ во Рајчица, Дебарско, црквата „Света Богородица Перивлепта“ и црквата „Свети Климент и свети Пантелејмон“, црквата „Света Софија“, како и манастирот „Свети Наум“ во Охрид (23 и 24 април 2002 г.).

- Митрополитите на Бугарската православна црква Игнатиј Плевенски и Геласиј (во пензија) и викарниот епископ на Софија Николај (5 април 2003 г.).

- Митрополитот Врачански Калиник (Бугарска православна црква) (4 мај 2003 г.).

- Митрополитот Смоленски и Калининградски Кирил, Претседател на одделот за надворешни работи на Руската православна црква (денес Патријарх на Руската православна црква - јули 2003 г.).

- Делегација на Македонската православна црква била во официјална посета на Албанската православна црква и Неговото Блаженство Архиепископот г.г. Анастасиос. Македонската делегација ја сочинувале: Негово Блаженство Архиепископот г.г. Стефан, митрополитите Петар и Тимотеј и професорите Ратомир Грозданоски и Ѓоко Ѓорѓевски. На средбата со албанскиот архиепископ присуствувале и митрополитот Корчански Јован и протосингелот Тирански архимандритот Јустин, а за цело време на престојот во Албанија македонската делегација била придружувана од протојереј-ставрофор Тоди Јован (14 мај 2004 г.) (ракоположен од Митрополитот Тимотеј).

- Во Охрид била организирана Светска конференција за меѓурелигиски и меѓуцивилизационски дијалог по иницијатива на Претседателот на Владата на Р. Македонија, Никола Груевски. На оваа конференција покрај учесници од Македонската православна црква, меѓу останатите, учествуваат и епископот Виенско-австриски Иларион Алфеев од Руската православна црква; протојереј Николај

Балашов, секретар по меѓуправославни односи при Одделот за надворешни црковни работи на Руската православна црква; игумен Филарет (Булеков), претставник на Руската православна црква во Стразбур; митрополитот Корчански Јован од Албанската православна црква; митрополитот Варненско-преславски Кирил од Бугарската православна црква; епископот Шабачки Лаврентиј од Српската православна црква; митрополитот Хелсиншки Амвросиј на автономната Финска православна црква. Учесниците на Конференцијата ги посетиле манастирите „Свети Климент Охридски и свети Пантелејмон“, Охрид, „Свети Наум Охридски“, Охрид, „Свети Јован Бигорски“, Реканско, Дебар и „Света Богородица Пречиста“, Кичево, а дел од присутните присуствувале и на неделната Света архиерејска литургија во црквата „Света Софија“ во Охрид. На собирот присуствувале повеќе од 300 претставници, од кои 200 од разни религиозни групи и верски заедници (26-28 октомври 2007 г.).

- Видинскиот митрополит Дометијан, архимандритот протосингел Антим и повеќемина соработници на митрополитот. За време на посетата делегацијата на Бугарската православна црква ги посетила сите поистакнати светилишта низ Дебарско-кичевската епархија (јуни 2007 г.).

- Архимандрит Емилијан, игумен на Светогорскиот манастир „Симонопетра“.

- На покана од Шабачкиот епископ Лаврентиј, во периодот 31 јули - 2 август 2008 година митрополитот Тимотеј и игуменот архимандрит Нектариј, биле во посета на Шабачката епархија. За време на оваа посета биле посетени повеќе светилишта од Епархијата, меѓу кои и манастирот „Воведение на Пресвета Богородица – Троноша“, Р. Србија. Го посочуваме овој манастир, бидејќи тој е фрескопишан од охридски мајстори и во него се наоѓаат фрески на свети Наум и на свети Јован Кукузел.

- Црковно-политичка делегација од Бугарија предводена од страна на Пловдивскиот митрополит Николај во чија придружба се и викарниот епископ Антониј, повеќемина свештенослужители, како и министерот за транспорт и врски на Р. Бугарија, повеќемина политичари и бизнисмени од Пловдив. Делегацијата била пречекана во манастирот „Свети Наум“, Охрид, а ги посе-

тите и манастирот „Свети Климент Охридски и свети Пантелејмон“, како и манастирот „Свети Георгиј“ во Рајчица, Дебарско (17-18 септември 2008 г.).

- Во градот Пловдив, Р. Бугарија била изградена црква посветена на свети Климент Охридски. Поради ова било побарано од Македонската православна црква честичка од моштите на светителот. Барањето било прифатено од страна на Светиот архиерејски синод на Македонската православна црква, па во периодот 24-26 ноември 2008 година митрополитот Тимотеј, митрополитот Иларион, протоѓаконот Дени Насков и ѓаконите Сашо Ристоски и Николче Ѓурѓиноски престојувале во Пловдив. Делегацијата на Македонската православна црква од страна на митрополитот Николај и ректорот за вероисповедание при Владата на Р. Бугарија била пречекана уште на македонско-бугарската граница и со придружба и највисоки почести била придружувана до плоштадот во Пловдив каде, пред огромен број на верници било извршено примопредавањето на честицата. По ова, честицата од моштите на свети Климент Охридски била поставена во митрополитската црква „Света Марина“, каде Русинскиот митрополит Неофит отслужил празнична Вечерна богослужба. На овие свечености присуствувале и Видинскиот митрополит Дометијан, Ловченскиот Гаврил, Плевенскиот Игнатиј, епископот Сиониј, викарниот епископ Антониј,

Камен-темелник на нов конак во Пречистанскиот манастир, 2012 год. ▲

ректор на Софиската духовна академија, но и претставници од други Помесни православни цркви.

- Претставници на Руската и Антиохиската православна црква (8 мај 2010 г.) при што биле посетени манастирите „Свети Климент и свети Пантелејмон“, Охрид, „Свети Георгиј“, село Рај-

чица, „Свети Јован Крстител“, Реканско и „Свети Наум Охридски“, Охрид, а на 9 мај митрополитот го посетиле и митрополит Теофил од Сиројаконитската црква и монсињор Алберт Раух од Источниот институт во Регензбург, Германија.

- Протоѓакон Андреј Кураев, професор на Московската духовна академија (3 јуни 2011 г.).

- Митрополитот на Дидимотихо, Орестиада и Суфли, г. Дамаскин од Грчката православна црква, заедно со повеќемина свештенослужители и верници од неговата Епархија. Митрополитот Дамаскин имал средба и со митрополитот Тимотеј во просториите на Митрополитскиот административен центар на Дебарско-кичевската епархија во Охрид (11 мај 2016 г.).

- Епископот Тихон (Шевкунов), викар на патријархот Московски и на цела Русија. Средбата се одржала во манастирот „Света Богородица“ во Калишта, Струшко (2 октомври 2016 г.).

Во контекст на меѓуцрковната соработка ќе укажеме и на тоа дека во Дебарско-кичевската епархија се реализирани две средби за разрешување на автокефалниот статус меѓу комисиите на Македонската православна црква – Охридска архиепископија и Српската православна црква. Првата средба била одржана на 22-23 јануари 1999 година во манастирот „Свети Јован Крстител“, Реканско, Дебар. Оваа средба била продолжение на разговори водени во декември 1998 година, во Српската патријаршија во Белград, СР Југославија. Делегацијата на Српската православна црква ја предводел митрополитот Црногорско-приморски Амфилохиј, а ја сочинувале и епископите: Шумадишки Сава, Нишки Иринеј, Бачки Иринеј, Врањски Пахомиј и протојерејот Предраг Пузовиќ. Комисијата на Македонската православна црква ја сочинувале митрополитот Петар, митрополитот Тимотеј, митрополитот Стефан, епископот Јован и протоѓакон Ратомир Грозданоски. При пристигнувањето на делегацијата во манастирот биле испеани доксологии за двајцата поглавари, српскиот Патријарх Павле и македонскиот Архиепископ Михаил. Утредента, на 23, била служена Света архиерејска литургија со која чиноначалствувал епископот Јован со манастирското братство, а Символот на верата, на црковно-словенски јазик, го прочитал митрополитот Амфилохиј. Разговорите требало да продолжат

по Велигденските празници, истата година, во манастирот „Каленик“ во Шумадијската епархија на Српската православна црква во СР Југославија, но поради познатите световни настани ова не се реализирало.

Втората средба е одржана на 16 и 17 јануари 2001 година во манастирот „Свети Наум Охридски“ во Охрид.

Имајќи предвид дека во Дебарско-кичевската епархија покрај православните христијани живее и население со исламска вероисповед митрополитот Тимотеј и свештенството и монасите внимаваат и работат на соработка и добри односи меѓу припадниците на двете религии. Впрочем, взаемната почит и соработка на свештениците и имамите во Струга и Дебар се пример за, пред сè, меѓучовечки, а потоа и меѓурелигиски односи во Р. Македонија, но и пошироко. Во контекст на ова, ќе укажеме дека митрополитот Тимотеј, уште во 1987 година присуствувал на востолитување на врховниот поглавар на Исламската верска заедница во СФРЈ Хаџи Хафиз Хусеини Ефенди Муџиќ. Покрај со Исламската верска заедница, одлична соработка се развива и со претставниците на Римокатоличката црква во Македонија, во Охрид, но и во Италија каде Митрополитот Тимотеј престојува безмалку секоја година и ја предводи делегацијата на Македонската православна црква по повод чествувањата на свети Кирил. Неговото Високопреосвештенство има остварено средби со папите: Павле VI, Јован Павле II, Бенедикт XVI и Франческо. Соработката со Римокатоличката црква во најголем дел е во контекст на олеснување на пристапот на македонските верници до високообразовните институции на оваа црква.

Дебарско-кичевската епархија и митрополитот Тимотеј ги посетуваат и високи дипломатски претставници од кои ќе ги спомнеме: г-дин Андреј Козирев, министер за надворешни работи на Русија, г-дин Љубомир Младенов, директор на Дирекција по вероисповедување при Владата на НР Бугарија и советникот Ѓорѓи Крстев, г-дин Сергеј Лавров, Министер за надворешни работи на Руската Федерација.

Во просториите на Универзитетскиот конгресниот центар во Охрид се наоѓа и почесниот конзулат на Руската Федерација во Р. Македонија, чие осветување го изврши митрополитот Тимотеј, а

▲ Средба со игумен Методиј и ероѓакон Вартоломеј во црквата „Св. Кирил и Методиј“ во Валаам, 2017 год.

на чинот присуствувал и архиепископот Амвросиј, ректор на Санкт-Петербуршката академија.

За „дедо“ Тимотеј

На крајот ќе потсетиме на делови од речта на митрополитот Струмички Наум за митрополитот Дебарско-кичевски г. Тимотеј по повод 65 години од раѓањето и 35 години архиерејско служење на митрополитот Тимотеј во Македонската православна црква - Охридска архиепископија (06 ноември 2016 година, црква „Света Софија“, Охрид): „Насловот на мојата беседа е едноставен – „Дедо Тимотеј“. Таков наслов се користи кога човек говори за свој пријател, исто како и за некој што со својата човечност ги надминал рамките на формалноста, но и за некој што со својот духовен опит и мудрост ги опфатил димензиите на одандестраното, и затоа сите почнуваат да го чувствуваат како многу близок, како вистински во Христос брат, па дури и како духовен отец. Јас, и сите ние овде собрани, именувањето „Дедо

Тимотеј“ го користиме и разбираме и во првите две, но најмногу во последнава наведена смисла [...] Дедо Тимотеј ѝ припаѓа на втората генерација епископи [на Македонската православна црква з.м.], која требаше да го организира црковниот живот од речиси ништо и на таа автокефалност да ѝ даде спасителна пастирска содржина и ефикасност. Нивниот подвиг, во тој поглед, беше пионерски, а посебно неговиот. Зошто велам посебно неговиот? Еве зошто: Ако говориме за црковни градби и црковни храмови, а посебно за манастири – што е за Црквата најважно, со Дедо Тимотеј ниту еден епископ не може да се спореди. Ќе ги спомнам само „Свети Климент“ на Плаошник заедно со возобновениот Светиклиментов универзитет, манастирот „Свети Наум Охридски“ – за кој, и покрај сите претрпени критики, на крај го заврши како комплетен манастирски комплекс, кој блесна во целиот свој сјај, манастирот „Света Богородица – Пречиста“, а посебна приказна се манастирите „Свети Јован Бигорски“ и „Свети Георгиј“ – Рајчица. Има уште многу други црковни градби, храмови и манастири, но мислам дека

доволни се тие што ги нагласив. Тоа што сакам да го истакнам, во оваа прилика, е неговата храброст во борбата за црковниот имот до судир и со самите световни, и домашни и странски власти – за коешто мене лично ми е страв и поконкретно да говорам, а камоли да го направам истото. Дедо Тимотеј е бескомпромисен борец за она во што верува, за Божјата правда и вистина, и не се плаши од оние што само на телото можат да му наштетат, но не и на душата [...] Организираноста на свештенството во Дебарско-кичевската епархија е навистина на завидно ниво. Тоа што мене лично ме воодушевува е кога гледам како сите, на чело со Дедо Тимотеј, живеат како едно семејство. Очевидно е дека тој посебно внимание и труд му посветува на своето свештенство, со кое конкретно се дружи и на татковска основа, и на основа на организирање семинари за нивно дообучување и восовршување; и што е најбитно, со кое заедничари во светите Литургии [...] Она што, пак, посебно ме восхитува кај личноста на Дедо Тимотеј е неговото чувство за монаштвото. Тој има такво чувство за развој на монашкиот живот како многу години да поминал во манастир. Тоа чувство се состои во татковската грижа за монаштвото, а посебно во духовната слобода што му ја дава. Без тоа, од Бог вдихновено чувство, ние денес ќе ги немавме двата општожителни манастирски бисери – Бигорската света обител и светото сестринство од Рајчица, најголемите украси на Македонската православна црква – Охридска архиепископија. Сите ние за ова негово дело посебно му благодариме [...] Со сите овие дела Дедо Тимотеј ја врати во полн сјај славата на некогашната трета по ранг Црква во христијанската икумена – Јустинијана Прима, основата на денешната Охридска Архиепископија. Дедо Тимотеј најпластично ни покажа

дека лидерството во Црквата не е само позиција и титула, туку дека тоа е, пред сè, акција и личен пример; ни покажа како во подвигот да се сочува полнотата на Црквата и чистотата на верата, како човек духовно расте и созрева, и ни покажа дека ниту една добродетел, како и црковна цел, не се достигнува преку ноќ, туку со многу труд, трпение и саможртва.

Ако помисливте дека ова е сè, не е [...] тој е еден своевиден центар и чувар на единството во Светиот архиерејски синод на Македонската православна црква – Охридска архиепископија во сите клучни моменти [...] Знаете ли дека таа негова улога е најважната улога што во еден Синод епископот може да ја има? Знаете ли колкав црковен и животен опит зад ова мора да стои? Знаете ли какво расудување за успешно извршување на оваа задача е потребно – да се препознае вистинското време кога да се смири човек и да премолчи, а кога одлучно да пресече и да понуди решение? Знаете ли какво изострено чувство за Божја правда е потребно, за тоа каде Светиот Дух Господ во конкретен случај дише? Знаете ли колку понижување и смирение за ова човек треба да претрпи? Знаете ли низ кој ритам на градење личносни односи треба да се помине за тоа достоинство меѓу другите да се стекне? Знаете ли колку љубов за Македонската православна црква – Охридска архиепископија за ова треба да се има? Знаете ли дека сето ова не може да се помине и без штета по сопственото здравје? Ако доловите само малку од сето ова што го говорам, тогаш веднаш ќе ви стане јасна големината на личноста и делото на Дедо Тимотеј. Тој за нас, за Македонската православна црква – Охридска архиепископија, е вистински дар Божји!“